

Uslužnostni obrati za pomoč gospodinjstvom v Vojvodini

V septembru je odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja zbora proizvajalcev ljudske skupščine AP Vojvodine izvedel anketo o delu uslužnostnih obratov na ozemlju Vojvodine. Anketo so izvedli v Novem Sadu, Bačkem Petrovcu, Beočinu, Bački Palanki, Vrbasu, Kuli, Crvenki, Bečeju, Somboru, Apatinu, Odžacih, Zrenjaninu in Pančevu.

Objavljamo nekatere podatke, do katerih so prišli s to anketo.

Veliko število družin v mestih ne more posvetiti potrebne pozornosti prehranjevanju, vzdrževanju stanovanja, oblačenju, osebni higieni, strokovnemu izpopolnjevanju, kulturnemu izobraževanju, šolanju in vzgoji otrok. Eden izmed vzrokov, ki vplivajo na tako stanje v družini, je tudi zastareli način gospodinjstva. Zaposlena žena ne more vzdržati dela na delovnem mestu in razen tega opravljati vse posle v gospodinjstvu. Po delu žena ni niti fizično niti časovno sposobna, da bi najbolje uredila stanovanje, pripravila hrano, oprala perilo, negovala in vzgajala otroke itd. Razumljivo je, da vpliva to predvsem na zdravje in telesno ter duševno moč družine. Razen tega je preobremenjenost žene z domačimi deli tesno povezana tudi z vrsto drugih zelo perečih vprašanj, kakršna so delovna stoničnost, zaposlitev ženske delovne sile itd. Ni redek primer, da ženska, ki je utrujena zaradi dolgih telesnih naporov v gospodinjstvu (pranje perila, kuhanje, pripravljanje zimske zaloge) na delovnem mestu ne doseže potrebnega učinka. Anketa v tovarni preprog »Jovan Mikić« v Subotici je pokazala, da zaostanejo delavke po pranju perila in drugih težkih poslov v gospodinjstvu za 20 do 30% za normo. Zaposlene z nakupom živil ali z opravljanjem drugih del za gospodinjstvo ženske pogosto zamujajo ali zapuščajo delovno mesto.

Znatno pomoč družini so nudile družbene organizacije (sindikati, zveza ženskih društev in druge). Sindikat je organiziral preskrbo gospodinjstev z važnejšimi življenjskimi potrebščinami in kurivom, ustanavljal delavske restavracije pri podjetjih, počtniških domovih in letovališčih. No, vse to se je reševalo od primera do primera na pobudo posameznih podružnic ali posameznikov in tako delo doslej ni prineslo niti posebnih večjih in trajnejših uspehov, ker pri tem niso bile zaposlene vse družbene sile, ki bi morale sodelovati pri reševanju teh vprašanj.

Po petem plenumu Zveznega odbora SZDLJ, ki je razpravljalo o vprašanjih družbenega položaja žensk in družine in dal smernice za nadaljnje delo, so se lotili proučevanja in reševanja tega problema bolj organizirano in hitreje. Odbor za vprašanja dela in socialnega zavarovanja zbora proizvajalcev ljudske skupščine AP Vojvodine se je angažiral, da bi proučil ta problem. Člani odbora so obiskali več občinskih ljudskih odborov in gospodarskih organizacij v Vojvodini, se razgovarjali z delavci, funkcionarji podjetij, ljudskih odborov, sindikatov in zbrali potrebne podatke, nato pa je odbor priporočil ljudskim odborom in gospodarskim organizacijam ukrepe za pomoč gospodinjstvom. Po teh priporočilih so imeli člani odbora več posvetovanj v gospodarskih organizacijah v Novem Sadu, Somborju, Subotici, Zrenjaninu in

Pančevu, na katerih so govorili o ustanavljanju družbenih služb za pomoč gospodinjstvom.

Anketa o prehranjevalnih uslužnostnih obratih je bila po vseh krajih Vojvodine, kjer taki obrati poslujejo. Ob tej priložnosti so prišli do rezultatov, ki jih navajamo v razpredelnici ob koncu.

Več teh uslužnostnih obratov je bilo ustanovljenih v letu 1957, kar kaže, da je bila zadnja akcija za ustanavljanje uslužnostnih obratov uspešna. Najboljše rezultate ima Zrenjanina, ki je vložil 54.675.570 din in odprl 20 restavracij za 3989 abonentov. Za Zrenjaninom se uvrščata Subotica in Bečej, medtem ko je Novi Sad, ki ima mnogo več delavcev kakor Zrenjanina, investiral le 17.900.000 din in odprl 7 restavracij.

Pri ustanavljanju uslužnostnih obratov so pokazale največjo aktivnost gospodarske organizacije. Od skupno 63 prehranjevalnih uslužnostnih obratov so jih gospodarske organizacije ustanovile 45 in vložile nad 107 milijonov din. Okoliščina, da imajo občinski ljudski odbori manj prehranjevalnih uslužnostnih obratov, prizadeva posebno delavce iz manjših gospodarskih organizacij, ustanov in uradov.

Poslovanje v restavracijah je organizirano tako, da vzdržujejo restavracije uporabniki in dotacije, ki jih dajejo podjetja. Podjetja navadno dajo osnovna sredstva, plačajo najemnine in razsvetlavo, kurjavo in prevoz, delovno silo, pogosto pa tudi živež po nižjih cenah. Višina dotacije je tolikšna, da so cene za posamezne obroke sprejemljive za delavce in se navadno gibljejo med 40 in 70 din za obrok.

Do letos je v Vojvodini obratovala le ena pralnica perila. V letu 1957 je bilo

v anketiranih krajih ustanovljenih 13 pralnic, v katere so investirali 28.300.000 din. Tudi tu je prvi Zrenjanina, ki je odprl 7 novih pralnic in vložil 11.500.000 dinarjev.

Tiste gospodarske organizacije, ki so se takoj usmerile k pranju perila s stroji, ne pa k ročnemu pranju, niso vedele, kateri stroji so najboljši in katere zmogljivosti najbolj ustrezajo. Nekatera podjetja so kupila slabe stroje, ki so trgali perilo, tako da jim uporabniki niso več zapali. Uslužnostna delavnica v Novem Sadu je kupila 5 strojev za pranje perila z zmogljivostjo 1 do 2 kg in tako stane pranje ene srajce 50 din. Tovarna nogavica »8. mart« v Subotici je kupila stroje z zmogljivostjo 6 kg in pere zato ceneje. Podjetja »Sonja Marinković«, »Kotonin« in »Novitet« iz Novega Sada so ustanovila skupno pralnico, ki so jo opremila z najmodernejšimi napravami z zmogljivostjo 25 kg na uro. Ta pralnica opere in zlika 5 srajc za 40 din. Med izvajanjem ankete so organi delavskega samoupravljanja poudarjali, da je ureditev pralnic v njihovih podjetjih vplivala na povečanje delovne stoničnosti in da je podjetje zainteresirano, da plača razliko v ceni. Pranje perila stane povprečno približno 110 din na kg, podjetja pa z regresom vzdržujejo sprejemljive cene.

Število uslužnostnih obratov za pomoč gospodinjstvom, ki so bili ustanovljeni v Vojvodini, in višina investiranih sredstev kažejo, da je bil v letu 1957 cosežen občuten napredek pri razbremenjevanju žensk od domačih del. Pomanjkljivosti so bile predvsem v tem, ker niso dobro proučili, kakšne uslužnostne obrate naj ustanavljajo in kako jih naj organizirajo. Razen tega je povzročalo težave tudi pomanjkanje materialnih sredstev, prostorov, kakor tudi neizvežbanost in pomanjkanje strokovnih kadrov.

Ne glede na te težave so uslužnostni obrati tam, kjer so jih ustanovili, dober kažipot, kako je treba žensko razbremeniti del v gospodinjstvu. Uslužnostni obrati spreminjajo staro pojmovanje, da je treba kuhanje, pranje perila, likanje itd., opravljati prav v gospodinjstvu in ustvarjajo nove navade, da se ta dela izločijo iz družine in prenesejo na uslužnostne obrate za pomoč gospodinjstvom.

M. Naumović

Prehranjevalni uslužnostni obrati

Kraj	Usluž. obratov	Višina dotacije	Zaposleno osebje	Mesečno povprečje uporabnikov
Vrbas	2	5.000.000	15	700
Crvenka	1	5.500.000	16	100
Kula	2	687.042	6	91
Bečej	6	7.250.000	15	474
Zrenjanin	9	35.575.570	67	2.580
Novi Sad	6	11.900.000	91	1.665
Bački Petrovac	1	2.800.000	5	150
Beočin	1	5.000.000	14	150
Bačka Palanka	1	1.500.000	5	40
Pančevo	4	10.000.000	32	875
Sombor	5	4.000.000	47	870
Odjaci	1	2.500.000	8	80
Subotica	8	19.880.000	26	740
Ukupno	45	107.592.612	343	8.495

Razen tega so uslužnostne obrate ustanovljale tudi družbene organizacije in občine. Število teh uslužnostnih obratov v septembru je razvidno iz naslednje tabele:

Kraj	Usluž. obratov	Višina dotacije	Zaposleno osebje	Mesečno povprečje uporabnikov
Zrenjanina	11	19.100.000	45	1.409
Novi Sad	1	6.000.000	6	250
Pančevo	1	3.250.000	6	250
Sombor	2	1.490.000	10	140
Apatin	1	2.640.000	10	300
Subotica	2	4.800.000	2	150
Ukupno	18	37.280.000	79	2.479